

Dr. J. Bohinjec

Problem privatnega zavarovanja pridobitnikov za slučaj bolezni

Za nesamostojno pridobitno delovno ljudstvo so države že davno pred vojno, zlasti pa po vojni organizirale zakonito obvezno zavarovanje za slučaj bolezni in druge težke krize življenja, ki imajo za posledico bodisi trajno, bodisi samo začasno nesposobnost za delo. Razvoj je šel naprej: zavarovanje ni ostalo omejeno samo na nesamostojno pridobitno delovnega človeka kot takega, ampak se je razlegnilo tudi na njegovo družino, katere je odvisna od dela in zaslužka zavarovanega člana. Tako je nastalo družinsko zavarovanje.

Tako je bil v glavnih obrisih večinoma v vseh kulturnih državah rešen problem socialnega zavarovanja socialno šibkih, nesamostojno pridobitno delovnih oseb. Bolezen, nezgoda, smrt pa seveda ne povzroči samo omenjenim osebam in njih družinam večjo ali manjšo materialno škodo. Naravno je, da tudi samostojno pridobitno delovne osebe v slučaju obolenja, onemoglosti ali starosti pridejo v težke materialne neprilike in je dostikrat njih obstoj dejansko ogrožen. Pri stalnem obuboževanju zlasti srednjega šlanu, trgovcev in obrtnikov, pri vedno večji gospodarski krizi je problem preskrbe golovega kroga samostojno pridobitno delovnih oseb postajal zlasti po vojni vedno aktualnejši. Materialno propadanje naroda je razlike med nesamostojno pridobitno delovnimi osebami in golovim krogom samostojno pridobitno delovnih oseb vedno bolj izravnalo, tako da je bil materialni položaj obeh kategorij v slučaju bolezni ali podobno enak, mnogokrat pa je samostojno pridobitno delovna oseba prišla v slučaju bolezni v večjo krizo kakor n. pr. delavec. Posebno pa je kriza srednjih slojev prišla do vidnega izraza z izvedbo socialnega zavarovanja nesamostojnih oseb, katere so bile za slučaj bolezni več ali manj zavarovane, dočim je prva kategorija ostala brez vsake zaščite. Nasloplil je trenutek, ko so se morale države pričeti zanimali za vprašanje zavarovanja nesamostojno pridobitno delovnih oseb, t. j. zlasti trgovcev, obrtnikov in malih kmetov. Na ta način je postal aktualen

problem socialnega zavarovanja samostojno pridobitno delovnih oseb. Problem se skuša na različne načine rešiti. Nekatere države nočejo delati veliko razlik med splošnim delavskim zavarovanjem in zavarovanjem samostojnih oseb. Razlike so samo take, v kolikor so podane po posebnostih razmer in prilik samostojnih oseb. Tako je Češkoslovaška na močan pritisk interesentov samih uvedla zakonito obvezno splošno zavarovanje vseh samostojno pridobitno delovnih oseb od generalnega direktorja velebanke do zadnjega malega obrtnika, trgovca ali kmela. Nekatere države so uvedle splošno narodno zavarovanje, tako, da vsak državljan, ne glede na poklic, v slučaju potrebe dobi državno pomoč. V večini socialno-zavarovalnih zakonov je urejeno prostovoljno zavarovanje nekaterih skupin samostojno delovnih oseb v okvirju splošnega delavskega zavarovanja. Tako je tudi pri nas.

Obvezno zavarovanje samostojno delovnih oseb si še ni priborilo splošnega priznanja. Poklicne stanovske organizacije bodo morale najbrže še dolgo dobo let stati v borbi za rešitev tega problema. Za ta čas pa je treba seči k samopomoči, k organizaciji privalnega zavarovanja, predvsem za slučaj bolezni. Po vojni se je privalno zavarovanje zelo razvilo. V Nemčiji je n. pr. pri raznih privalnih bolniško-zavarovalnih družbah zavarovano nad 3 milijone oseb. Družbe dajejo zaslužek in kruh desettisoč rodbinam. Bolniško zavarovanje je eno najtežjih problemov. To čutijo naše stanovske organizacije, ki se trudijo ta problem v okviru samopomoči rešiti, pa se jim ne posreči tako, da bi zadovoljevalo. Ta problem je težak predvsem radi tega, ker je pregled rizika zelo otežkočen, dalje pa je že po bistvu stvari same opravní aparat zelo drag, zlasti ako krog zavarovancev ni velik.

Ta problem je tudi pri nas aktualen in postaja vedno aktualnejši. Izgledov za zakonito in obvezno ureditev zlasti zavarovanja za slučaj bolezni je zelo malo. Treba se je zato intenzivnejše pečati s privalno rešitvijo tega za naše male razmere velevažnega vprašanja. Naj podčrtam nekaj misli.

Bolniško zavarovanje je navezano na sodelovanje zdravnikov, torej na faktorja, na katerega nima nosilec zavarovanja nobenega vpliva. Od dela in razumevanja zdravnika je celotno zavarovanje zlasti v gospodarskem pogledu odvisno. Zato je organizaciji te službe posvečali največjo pažnjo, da se na eni strani v zavarovalnem slučaju more nuditi zadosna in dobra pomoč, na drugi strani pa, da se preprečijo razne zlorabe.

Bolniško zavarovanje ima namen zavarovancu povrniti gospodarsko škodo, povzročeno vsled bolezni. To se zgodi na ta način, da dobi povrnjene efektivno nastale stroške za zdravnika, bolnico, zdravila itd. in pa dnevno denarno podporo kot nadomestilo za izpadli gospodarski zaslužek. Mnogokrat ima seveda bolezen značaj onemoglosti, katere prizadelega za dolgo dobo let, ako ne za celo življenje, ovira pri izvrševanju poklica. Zato je invalidno zavarovanje v mnogem oziru tudi bolniško zavarovanje.

Bolniško zavarovanje se od ostalih vrst zavarovanja bistveno razlikuje v nevarnosti rizika, v pogostejšem nastopu zavarovalnega slučaja. Dočim je pri drugih vrstah zavarovanja verjetnost nastopa zavarovalnega slučaja zelo majhna (pod 1‰), je pri bolniškem zavarovanju ta verjetnost zelo velika: vsak človek je v vedni in neprestani nevarnosti, da zboli. Poleg tega pa igra zelo veliko vlogo tudi še dejstvo, da zavarovalni slučaj ni odvisen samo od objektivnih, od človekove volje popolnoma nenodvisnih zunanjih pojavov, ampak mnogokrat tudi od subjektivnega holenja zavarovanca samega. V tem leži eden najtežjih problemov: zabraniti, da zavarovalni slučaj ni odvisen od volje in holenja zavarovanca. Ako je ta volja nebrzdana, je vsako uspešno poslovanje zavarovalne institucije izključeno.

Pravno je velike važnosti, ali je bolniško zavarovanje smatrati kot osebno zavarovanje ali odškodninsko zavarovanje. V slednjem slučaju mora biti vsako dvojno ali večkratno zavarovanje izključeno, da bi bil zavarovanec zavarovan pri raznih zavarovalnicah in bi zato v zavarovalnem slučaju prejel več, kakor znaša dejanska škoda. Bodoča zakonika ureditev proslovoljnega bolniškega zavarovanja mora izključiti možnost dobička iz zavarovalnega slučaja.

Kedaj nastopi zavarovalni slučaj, kedaj je zavarovalna družba dolžna povrniti škodo? Pri obveznem zakonitem zavarovanju to vprašanje ne igra vloge, ker mora zavarovalna institucija priznati dajalve tudi za bolezni, ki so obstojale že pred zavarovanjem, toda so po sklenitvi zavarovanja poslane akutne in se je pojavila škoda. V privalnem zavarovanju je to vprašanje važno. Zavarovanje more biti le takrat zavarovanje, ako zavaruje za slučaje, katerih nastop je sploh negotov. Zavarovati za slučaje, ki morajo brezdvomno nastopiti, ne more biti naloga zavarovanja. Mnoge bolezni se razvijajo počasi. Torej zavarovalni slučaj ne more nastopiti, ako so bili podani subjektivni simptomi bolezni že pred sklenitvijo zavarovanja. Ako pa je zavarovanec ob sklepanju pogodbe subjektivno prepričan, da je zdrav in ni mogel slutiti, da se v njegovi notranjosti razvijajo že prve kali nastajajoče bolezni, mora ob izbruhu bolezni dobiti priznano odškodnino. V glavnem pa more bolniško zavarovanje zavarovati le po sklepu pogodbe novo nastale bolezni.

Ker smo poudarili, da je v bolniškem zavarovanju zavarovalni slučaj doslikrat odvisen od subjektivnega holenja, je potrebno zavarovanje tako urediti, da take subjektivne momente izloči. To se doseže le na ta način, ako so zavarovanci soudeleženi na dobičku. Le to dejstvo jih bo oviralo, da zavarovalnici ne povzročajo nepotrebnih stroškov.

Pri bolniškem zavarovanju je nujno potrebna izvedba principa izenačenja rizika in principa pozavarovanja. Večja epidemija v enem kraju mora biti izenačena po ugodnem zdravstvenem stanju v drugih krajih. Ti kraji si morajo torej medsebojno riziko izenačevati.

Na te momente bo morala paziti zakonodaja, nanje pa mora paziti tudi organizirana samopomoč, ako hoče biti efektivna.

Ivan Mohorič

Gospodarstvo Jugoslavije in njegovi odnošaji do inozemstva

Na informativnem pofovanju naših znanstvenikov in gosp. strokovnjakov meseca junija po Nemčiji je v imenu jugoslovanske delegacije predaval o gospodarstvu naš priznani gospodarski strokovnjak g. Ivan Mohorič. V naslednjem priobčujem, radi izredne zanimivosti in obilice zbranega gradiva, v celoti vsebino njegovih izvajanj v Nürnbergu, Regensburgu, Düsseldorfu in Dresdenu, ki so bila v odlomkih že priobčena. Pripomniti bi bilo, da je bil g. predavatelj edini od jugoslovanske delegacije, ki je v Nemčiji govoril o gospodarstvu. Urednik

Prvega decembra letos praznuje Jugoslavija prvo desetletnico svojega obstoja. Za tvorbo nove države, za njeno gospodarsko konsolidacijo in orieniacijo je doba enega desetletja razmeroma kratka. To velja tembolj za novo državo, ki je stvorjena iz raznih pokrajin, kjer je vladalo pet različnih upravnih sistemov, pokrajin, ki so doledaj stoletja živele svoje različno kulturno in gospodarsko življenje in ki so bile do konca svetovne vojne iz političnih razlogov držane v strogi prometni in gospodarski izolaciji. To velja posebno za državo s pretežno agrarnim značajem, brez velemest in z le sporadično razvitimi industrijami kakor je Jugoslavija. K vsemu temu pa je pri Jugoslaviji treba še uvaževati, da je ta proces amalgamiranja, izenačenja uprave in zakonodaje ovirala splošna ekonomska nestalnost vse poveljne Evrope, zunanji in notranji politični boji države same, v katerih je ona morala vezati največje energije, da obvaruje svojo politično in ekonomsko neodvisnost v kolikor mogoče največji meri pred inozemskimi protektorati. Ustavnopravni boji, navidezna konjunktura inflacijske dobe, ki je končala na celi črti z deficitom, stalna napetost političnih odnosov napram Italiji, Albaniji in Bolgariji so posebno v prvem desetletju zelo oteževali ustaljenje jugoslovanskih gospodarskih prilik in izvedbo gospodarskega uedinjenja, ki bi bilo moralo neposredno slediti politični združitvi vseh treh delov jugoslovanskega naroda. Toda kljub vsem neprilikam, ki so se nam pred leli zdele skoro nepremagljive, danes lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da je že v prvem desetletju dober del težkih nalog, ki so čakale novo državo na ekonomskem polju, izvršen. Med aktive v bilanci prvega desetletja računamo predvsem, da se je po petih letih naporenega dela posrečilo leta 1924 likvidirati kronične deficite naše zunanje trgovine in ustvariti aktivno trgovinsko bilanco. Lanjsko bilanco, ki je bila zaradi izredne suše in slabe želve pasivna, je smatrati za izreden prehodni pojav brez globlje važnosti. V drugi vrstli je posvetila Jugoslavija največjo pažnjo obnovi in rekonstrukciji pokvarjene železniške mreže in voznega parka. Od leta 1919 naprej je Jugoslavija obnovila nad 1000 km normalnotirnih, med vojno porušanih in uničenih železnic, izvršila rekonstrukcijo nad 600 km glavnih prog, dogradila 341 km že pred vojno odnosno med vojno pričetih normalnotirnih in 79 km ozkolirnih prog ter

popolnoma na novo zgradila 176'5 km normalnih in 84 km ozkoirnih železnic. Vsa ta velika dela, izvršena so po večini iz rednih tekočih sredstev državnega proračuna, dasi je za nje porošenih nad 995 milijonov dinarjev. Trelji aktivum je stabiliziranje dinarske valute, ki spada že od druge polovice leta 1925 naprej med najbolj stalne evropske valute, s čemur je dana trdna podlaga za konsolidacijo prilik v produkciji in trgovini. Končno je važna pridobitev tudi to, da se je v toku preteklega desetletja obnovil skoro ves gospodarski inventar, modernizirala in preuredila so se obstoječa industrijska podjetja in priselila k nam iz inozemstva mnoga nova podjetja, posebno iz tekstilne stroke, medtem, ko se nam je vendarle posrečilo obvarovati se od poplave po inozemcih, predno bi se naše gospodarske prilike konsolidirale, kar se nam je zdelo po rapalski pogodbi skoro neizbežno.

Med pasivne točke naše bilance štejemo, da največji del naših obveznosli napram inozemstvu še ni reguliran, da likvidacija odnošajev na podlagi določb mirovnih pogodb z našimi sosedi Italijo, Avstrijo, Madžarsko in Bolgarijo še ni izvršena ter, da z znatnim številom inozemskih držav, ki bi lahko bile za našo izvozno trgovino velikega pomena, nimamo trgovinskih in carinsko-tarifnih pogodb. Predvsem pa je težko breme za naše gospodarstvo, da se je vsled forsiranih javnih del in pretiranega optimizma jugoslovanski državni budžet iz skromnih začetkov 1'5 milijard dinarjev ali 110 bilijonov nemških mark leta 1919 razvil na preko 12 milijard dinarjev leta 1925, torej na osemkratni iznos ali še enkrat toliko, kakor znašajo vse novčаницe v obloku. Pri vseh dosedanjih naporih se ni moglo doseči nikakega bistvenega zmanjšanja. Težka davčna bremena in tudi za naše razmere prefirana socialna bremena so umrljiva v zadnjih letih vso privalno in javno inicijativo, zavlada je splošna depresija, katero so poplave in slabejše letine zadnjih treh let stopnjevale v akutno krizo konzuma. Medtem pa je vedno izrazitejša carinskozaščitna politika srednje-evropskih držav, ki so medtem zacelile rane svetovne vojne, intenzificirale svojo poljedelsko in živinorejsko proizvodnjo do te mere, da jim je skoro vsak dovoz hrane iz vzhodnoevropskih držav postal odvišen, povzročila še krizo našega izvoza in izzvala potrebo preorijentacije naše gospodarske politike. V tem težkem položaju se nahaja danes Jugoslavija, ko se ves interes osredotoča na to, da bi se z najeljem večjega inozemskega investicijskega posojila poživela gospodarski polet države in našel izhod iz sedanje slagnacije.

Bilanca, ki sem jo ravnokar v grobih obrisih podal, nam torej ne daje povoda, da se udajamo naivnemu optimizmu in zavaramo z iluzijami. Na drugi strani pa tudi nimamo potrebe, da bi gledali s pesimizmom v bodočnost. Uspehi naporov in prizadevanj, trdega dela in bojev v prvem desetletju pod najtežjimi prilikami opravičujejo našo nado, da bo drugo desetletje izpolnjeno z intenzivnim in bolj sistematičnim delom na konsolidaciji, katere prva faza je v splošnem obrodila zadovoljive rezultate.

Jugoslavija je v inozemstvu znana kot izrazito agrarna država. Njena površina znaša 24'5 milijonov hektarov in je torej nekoliko večja kot polovica današnje Nemčije. Osnovo njenega gospodarstva tvorijo poljedelstvo, živinoreja in gozdarstvo. V vseh treh panogah prevladuje izrazito ekstenzivno gospodarstvo. Od njene površine 24'9 milijona hektarov je samo 11'1 milijona hektarov ali 45'4% obdelane zemlje, 7'6 milijona hektarov ali 30'7% odpada na gozdojve, dočim je ostalih 24% zemlje ne-

izkoriščena ledina, ki je po preležni večini rodovilna in služi tako deloma živinorejcem za pašo ter predstavlja ogromno rezervo za razvoj poljedelstva odnosno na kraških tleh za pogozdovanje. Celo v letu najslabše želve predstavlja aktivni saldo zunanje trgovine s poljskimi pridelki, živinorejskimi proizvodi in šumarskimi produkti okrog 60% našega izvoza. Prilike v jugoslovanskem gospodarstvu so po raznih pokrajinah zelo različne. Od severa države, kjer prevladuje razmeroma dosti intenzivno gospodarstvo, organizirano na moderni podlagi kapitalistične eksploatacije in industrijske predelave proizvodov, prihajamo proti jugu do vedno bolj primitivnih oblik obdelovanja, nizkih stopinj ekstenzivnega in naturalnega gospodarstva. Jugoslavija obsega pet raznih klimatskih področij, ki se odsevajo in izražajo v različnosti rasilinskih kultur in donosov pri posameznih pridelkih. V luči nemških gospodarskih prilik, ki so za nas izraz najbolj intenzivnega in racionalnega gospodarjenja, pridejo šele ogromne razlike napram poljedelski produkciji Jugoslavije prav do izraza. Tako je na primer v Nemčiji, kakor v Jugoslaviji s pšenico posejana skoro ista površina, vendar pridelava Nemčija na 1 hektar 16'2 q, dočim znaša povprečni donos v Jugoslaviji le 11'8 q, torej $\frac{1}{4}$ manj. Nemškega hektarnega donosa ne dosežejo v Jugoslaviji niti najplodnejši žitnorodni kraji Srem, Banat in Bačka. Pri ovsu je donos na hektar v Nemčiji za 80% večji kot v Jugoslaviji in celo pri lobaku prednjači v letu 1926 Nemčija za ca. 20% pred Jugoslavijo. Travnškega sena pridelava Nemčija 42'5 q na 1 ha, dočim znaša pri nas donos 20'95, torej komaj dobro polovico nemške produkcije.

Od obdelane zemlje pripade v Jugoslaviji 6'2 milijona ha, torej nad polovico na njive, medtem ko pripade v Nemčiji skoro $\frac{3}{4}$ na njive. Pel šeslin njiv je v Jugoslaviji posejanih s cerealijskimi, od tega zopet nad polovico s koruzo. Produkcija pšenice je znašala leta 1925, ki jo je bilo smatrati za normalno, 20'8 milijona q, od katerih se je 65% porabilo za prehrano prebivalstva, 15'6% za selev in le 6'7% produkcije je prišlo za izvoz v pošlev.

Povprečna letna produkcija koruze v zadnjem desetletju je znašala 30'2 milijona q, leta 1925 celo 37 milijonov q, od katerih se je porabilo doma 16'6 milijona q ali 60%, izvozilo pa se je 3'2 milijona q, ali ca. 13%. V preteklem letu je ca. 50% jugoslovanskega izvoza pšenice konzumirala Češkoslovaška. Na drugem mestu stoji Grčija z 12.700 tonami, a šele na tretjem mestu Avstrija z 8'138 tonami.

Pri koruzi konzumira Češkoslovaška $\frac{2}{3}$ celokupnega izvoza, potem sledita Avstrija in Madžarska. Nemčija lani kot konzument našega žita sploh ni prišla v pošlev.

Jugozapadni predeli države, Črna gora, Bosna, Hercegovina, Dalmacija in Slovenija so glede produkcije cerealij za prehrano prebivalstva pasivni in navezani na dovoz žitne hrane iz Vojvodine, Srema in Srbije. Črna gora ima na primer samo 8'2% njiv, Južna Srbija le 18'7%, dočim ima Vojvodina 86'8%. Kljub temu stoji izvoz cerealij v normalnih letih v naši izvozni trgovini na prvem mestu. Enostranska gospodarska struktura Jugoslavije povzroča, da zadostuje ena sama slaba letina, ki povzroči izpad v izvozu cerealij, da postane trgovinska bilanca pasivna. Za dokaz te trditve zadostuje, ako primerjamo izvozne številke zadnjih dveh let. Izvoz pšenice iz Jugoslavije, ki je znašal 1926. leta 297.284 ton v vrednosti 846 milijonov dinarjev, je padel lansko leto na neznamen kon-

lingent 64.000 ton v vrednosti 195'5 milijona dinarjev. Izvoz koruze pa je od 894.716 ton v vrednosti 1.338.000 Din ali ca. 100 milijonov mark v letu 1926 nazadoval na 197.689 ton v vrednosti 337 milijonov dinarjev, povprečno torej obe najvažnejši žitarici na $\frac{1}{4}$, tako, da je izpad samo pri cerealijah znašal 1 milijardo 656 milijonov dinarjev, tako, da je kljub povečanemu izvozu ostalih produktov naša trgovinska bilanca preteklega leta zaključila z 886 milijoni dinarjev ali 65 milijoni nemških mark primanjkljaja. Izvoz cerealij predstavlja torej nesigurno postavko naše trgovinske bilance, ki podlega od leta do leta znatnim izpremembam. Od ostale obdelane zemlje pripade ca. 25% na pašnike, 14'75% na travnike, 2'26% na sadovnjake, 1'60% na vinograde in 1'13% na vrlove. V primeru z Nemčijo je površina njiv v Nemčiji večja kot celokupna površina Jugoslavije, površina vrlov v Nemčiji je širikal tako velika kot v Jugoslaviji, površina vinogradov pa je v Jugoslaviji še enkrat večja kot v Nemčiji in tudi sadovnjakov ima Jugoslavija petkrat toliko kot Nemčija. Tudi pri produkciji površine je v hektarnem donosu med Jugoslavijo in Nemčijo vsled velike uporabe umetnih gnojil in racionalnega gojenja v Nemčiji, ki je v Jugoslaviji še minimalno, razlika velika. Dočim pridelava Jugoslavija le 53 q krompirja na 1 ha, se pridelava v Nemčiji 108 q; sladkorne repe pridelava Nemčija 260 q, dočim žanje Jugoslavija samo 154 q.

V vinorodnih krajih Jugoslavije, predvsem v Dalmaciji, Banatu, Sremu, severni Srbiji in Sloveniji, se pridelava letno nad 4 milijone hl vina. Jugoslovanska vina so imela do prevrata na obsežnem enolnem carinskem teritoriju avstro-ogrske monarhije v velikih mestih in industrijskih krajih obširno konzumno tržišče. S prevratom smo ta tržišča izgubili. Izvoz lja ovira velika uvozna carina, poleg tega pa je treba še danes na njih konkurirati s ceneniimi italijanskimi in francoskimi vini, katerih konkurenca je bila poprej vsled prohibitorne uvozne carine izključena. Pri zelenjavi in površini znaša napram izvozu 75 milijonov dinarjev uvoz 45 milijonov dinarjev, od tega skoro polovica zgodnje zelenjave iz Italije, katere uvoz bi se pri urejenih razmerah lahko nadomestil z uvozom iz južne Srbije, ki ima v tem oziru vse predpogoje. Znatna aktivna postavka naše zunanje trgovine je izvoz sadja in sicer v glavnem jabolk, bosanskih in srbskih sliv v svežem, suhem in eliviranem stanju ter orehov. V letu 1927 je znašal aktivum izvoza sadja 270 milijonov dinarjev, od katerega je skoro ena četrtina šla v Nemčijo. Izvoz sadja odtehta celokupni uvoz kolonijalnega blaga v Jugoslavijo, ki je dosegel lani le 243 milijonov dinarjev.

Poleg cerealij se v Jugoslaviji deloma zbog ugodnih klimatskih prilik, deloma z ozirom na kakovost zemlje kultivirajo v dosti znatnem obsegu industrijske rastline, med katerimi je v prvi vrsti omeniti sladkorno peso, hmelj, konopljo in lan, tobak, cikorijo, mak za pridobivanje opija, v okolici Bitolja pa celo riž in bombaž. Med omenjenimi kulturami je po velikosti posejane površine na prvem mestu konoplja z 39.787 ha, njej sledi sladkorna pesa s 34.086 ha, nato tobak s 15.306 ha, lan z 13.195 ha, hmelj z 8650 ha, bombaž z 880 ha in mak s 3579 ha. Naštete industrijske rastline tvorijo, izvzemši sladkorno peso, ki se vsa predeluje v 8. domačih sladkornih tovarnah, od leta do leta važnejše izvozne artikule. Posebne važnosti za naš izvoz sta hmelj in tobak. V kulturah hmelja sloji Jugoslavija po zasejani površini na tretjem mestu na svetu. Jugoslovanske pivovarne konzumirajo komaj 2% domače hmeljske produkcije, dočim se mora ostalih 98% izvažati. Med glavne odjemalce jugoslovanskega hmelja spa-

da baš Nemčija, ki konzumira ca. $\frac{1}{4}$ celega izvoza. Hmeljske kulture so se v zadnjih treh letih v Jugoslaviji zelo razširile, posebno po Vojvodini, toda to širjenje kultur je šlo v mnogem oziru na rovaš kvalitelnega pridelka, katerega donos je dosegel lansko leto samo 14% celokupne produkcije. Nemčija je v preteklem letu kupila za 151 milijonov dinarjev hmelja v Jugoslaviji, konopnine pa 16.900 ton v vrednosti 97,5 milijona dinarjev. Izvoz opija je znašal lani 82.378 kg v ceni 62 milijonov dinarjev in je danes še pretežno v rokah grškega posredništva.

Kako minimalna je uporaba umetnih gnojil v našem poljedelstvu, kaže dejstvo, da morajo tovarne dušikovih gnojil, ki se nahajajo v Jugoslaviji, nad 95% svojih proizvodov izvažati v inozemstvo, ker doma kljub znatni propagandi za večje množine do sedaj ne najdejo odjemalcev.

Med najvažnejše gospodarske probleme našega poljedelstva spada dovoljna ureditev kreditnega vprašanja, za kar nudi zakon z dne 12. junija 1925 dovoljno pravno bazo, nadalje ureditev posestnih razmer in poprava hib, ki so bile napravljene pri izvajanju agrarne reforme v prvih povojnih letih, končno melioriranje obsežnih neizkoriščenih in sedaj poplavam izpostavljenih površin rodovitne zemlje. Poleg tega pa je potrebna povenitev produkcijskih stroškov, ki so danes previsoki in ki mnogo doprinašajo k občutni konzumni krizi, ki vlada zadnja leta v Jugoslaviji. V Jugoslaviji se ne vodi uradni indeks produkcijskih stroškov, zato smo navezani na indeks, ki ga vodi naš največji pridobitni tednik »Privredni Pregled«. Po njegovem računu je znašal meseca marca indeks velikoprodajnih cen za poljske pridelke 2135, torej 100% nad zlato parileto, dočim je bil indeks cen sadja 1147, torej le neznatno nad zlato parileto, ki znaša 1093, in indeks živinorejskih proizvodov pa 1575 ali ca. 50% nad zlato parileto.

Gozdovno bogastvo Jugoslavije ima svoje naravne odjemalce za navadni stavbni les predvsem v Italiji in Grčiji, pa tudi v vseh ostalih državah na obalah Sredozemskega morja in Levante. Plemenite vrste lesa, posebno znani in renomirani »slavonski hrast« se eksportira po vsej Evropi in tudi preko oceana. Na tržiščih v Italiji nam konkurira posebno Avstrija, v Grčiji pa Rumunija. Najbolj bogati na gozdovih sta Bosna in Crna gora, kjer znaša gozdna površina 53%, pa tudi v Sloveniji je procent gozdne površine z 41% razmeroma visok, dočim ima žitorodna in nizkoravna Vojvodina samo 5% gozdov. Po posesti je 47,7% državnih gozdov, 19% občinskih odnosno last javnih korporacij in le $\frac{1}{3}$ je privalnih gozdov. Po vrsti lesa je 70,6% listnatega drevja, 12% igličevja; po kvaliteti pa je 59,3% visokovrednostnih gozdov. Letna produkcija lesa varira med 14 in 23 milijoni kubičnih metrov, od katerih se nad 80% eksportira. Prebitek šumarske produkcije predstavlja v naši trgovski bilanci letni dohodek poldruga milijarde dinarjev in stoji kot tak na drugem odnosno na tretjem mestu. On predstavlja obenem zelo stabilno poslojanko našega eksporta, ki ni podvržena tolikim variacijam, kakor cerealijske in ostali poljski pridelki. Opirajoč se na ta gozdna bogastva se je razvila v Jugoslaviji znatna šumarska industrija za tehnično in kemično predelavo lesa, pridobivanje destilatov in ekstraktov, izdelavo celuloze, lepenke in papirja, vseh vrst pohištva in lesnih izdelkov, ki predstavljajo poleg surovega lesa važne produkte našega izvoza.

Naj mi bo dovoljeno, da v ilustracijo navedem vsaj nekatere najglavnejše predmete izvoza šumskega gospodarstva v leto 1927, ki je znašal

na drvah nad pol milijarde ton v vrednosti 9'5 milijona zlatih mark, lesnega oglja 4 milijone zlatih mark, neobdelanega stavbnega lesa v znesku 44 milijonov dinarjev, lesanega lesa listnatega drevja 60 milijonov dinarjev, železniških pragov 135 milijonov dinarjev, rezanega lesa iglastega drevja 450.000 ton v vrednosti 381 milijonov dinarjev, od hrastovja 93.000 ton v vrednosti 84 milijonov dinarjev, od bukovine 137.000 ton v vrednosti 98 milijonov dinarjev, nadalje parkelnih deščic 27'7 milijona dinarjev in frizov 25'3 milijona dinarjev, končno destilatov in sicer melilnega alkohola 15'4 milijona dinarjev, acelona 10'4 milijona dinarjev, ekstraktov kostanjevega lesa 8000 ton v vrednosti 44'8 milijona dinarjev, ekstraktov hrastovega lesa 8000 ton v vrednosti 33 milijonov dinarjev in ostalih ekstraktov za strojenje kož 13'3 milijona dinarjev. Napram temu izvozu v skupni vrednosti poldruga milijarde dinarjev ali ca. 110 milijonov zlatih mark stoji uvoz inozemskega lesa in šumskih produktov v vrednosti 25 milijonov dinarjev in izdelkov iz lesa v vrednosti 46 milijonov dinarjev, torej niti ne dosega ene dvajsetine vrednosti izvoza lesa.

Živinoreja je po vseh delih države razvita v veliki meri. Stanje plemenske in kвалiteltne živine je vsled pogrešenega načina izvajanja agrarne reforme, v krajih lostran Save, v splošnem zelo nazadovalo in se obnovi poklanja mnogo premalo pažnje. Južni kraji države, Južna Srbija, krašoviša Dalmacija ter Hercegovina se pečajo preležno z gojenjem drobnice, dočim je v Vojvodini in Srbiji razvita reja debelih svinj. Izvoz živine v države Srednje Evrope, ki je imel po prevralu odlično konjunkturo, prihaja vedno bolj v krizo in v zadnjem času je celo Avstrija, ki je dosedaj konzumirala skoro polovico našega izvoza, živine in mesa, z visokimi carinami, ki jih je uvedla z zadnjimi tremi carinskimi novelami, postavila našo živinorejstvo pred nov težak problem, tako da nam preostaja v glavnem le Italija in za drobnico Grčija, za prašiče pa deloma Češkoslovaška. V živinorejstvu Jugoslavije nalelimo na vse stopinje razvoja od polinomadnega pastirjevanja do urejenega hlevskega gospodarstva. Voja je v živinorejstvu Jugoslavije zapustila globoke sledove in še danes nismo dosegli predvojne stanja. Srbija, Čna gora in Bosna so bile po prevralu popolnoma brez vsake živine. Živina, ki se je dobavila na račun reparacij, ni bila racionalno uporabljena in tako se stanje živine le polagoma obnavlja. Kako ekstenzivne prilike vladajo tudi glede živinoreje pri nas, se vidi najbolje iz tega, da pripade v Jugoslaviji na 100 ha samo 34'7 komadov goveje živine, dočim pripade v Nemčiji 61'3, torej skoraj še enkrat toliko. Pri prašičih, po njih reji je Jugoslavija v inozemstvu znana, pa pripade na 100 ha 16'4 komadov, dočim pride v Nemčiji 59'6, torej tri in polkrat toliko. Poslabšane prilike izvoza povzročajo, da se je pričelo gojenju kvaliteltne živine posvečati večjo pažnjo. Poizkus, da bi se neracijonelni izvoz žive živine vsaj deloma nadomestil z izvozom predelanega mesa in mesnih produktov, se ni obnesel. Jugoslovanska mesna industrija sloji s svojimi velikimi napravami nezaposlena, ker jo nezadosno razvit sistem mest, kol domačih tržišč ne more dovoljno zaposliti. Med živinorejskimi produkti je za Jugoslavijo posebno važen izvoz jajc, ki doseže letno vrednost nad pol milijarde dinarjev. Med glavne odjemalce jugoslovanskih jajc spada poleg Švice, Italije in Avstrije tudi Nemčija, ki konzumira $\frac{1}{3}$ našega izvoza. Izvoz sira, ki bi lahko zavzel velike dimenzije, ni dovoljno organiziran. Med ostalimi produkti je omenili izvoz kož drobnice, ki gre v veliki meri tudi v Nemčijo,

jev in lignita 62.000 ton v vrednosti 11'2 milijona dinarjev ter črnega premoga 10.000 ton v vrednosti 3 milijone dinarjev, tako da je naša bilanca fosilov za gorenje s 138 milijoni pasivna. Glavni dobavitelji premoga so poleg Anglije, Poljska in Madžarska. Ta okolnost, kakor tudi dejstvo, da Jugoslavija ni odkrila dosedaj nikakih izvorov mineralnih olj, predstavlja za naše gospodarstvo fatalno odvisnost od inozemstva, katere bi se bilo treba z razvojem predelave domačih vrst premoga polagoma po možnosti osvoboditi. Uvoz mineralnih olj je znašal v preteklem letu 244'9 milijona dinarjev ter po svoji vrednosti odtehta po vrednosti v tem letu celokupni izvoz industrijskih rastlin iz naše države (251 milijonov dinarjev). Važno je pa vendar, da smo uspeli vsaj v toliko, da se je namesto finalnih produktov uvoz prebaziral na surovino, ki se doma rafinira tako, da uvoz naftinih proizvodov kljub povečanemu konzumu stalno pada.

O industriji in rudarstvu Jugoslavije v Nemčiji govoriti je težko. Številke, ki pomenijo za naše gospodarstvo velike uspehe in pridobitve, predstavljajo v luči nemških razmer izginjajočo malenkost.

Industrija Jugoslavije obratuje pod težkimi pogoji. Zato ni čuda, da znaša povprečni indeks za industrijske izdelke 1882, torej nad 70% nad zlato pariteto. Glavni vzroki sedanjega težkega stanja so, da je bila predvojna industrija, ki se nahaja sedaj v Jugoslaviji, zgrajena po večini za druga in večja tržišča v okviru velikega carinskega ozemlja bivše Avstro-ogrske monarhije, ki jih je po zlomu monarhije izgubila in na katere ji vedno izrazitejša carinska zaščita nasledstvenih držav onemogočuje dostop. Predvsem je bila od zloma monarhije prizadela razsežna mlinarska industrija v Vojvodini, Sremu in na Hrvaškem, ki ne more v današnjih prilikah niti tretjine svoje kapacitete izkoristiti. Na eni strani preobremenjena z davčnimi in drugimi dajlatvi, posebno socialnopolitične narave, ki so bile po nemškem vzoru po prevratu uvedene brez potrebnih korektur za naše primitivne prilike in razmere, predstavljajo težko zmagljivo breme. Poleg tega je bil z novo carinsko tarifo od leta 1925 otežen in podražen uvoz surovin in obratnih sredstev z uvedbo visokih fiskalnih carin. Nova mlajša industrija, ki vsled nezadostne možnosti specializacije in racionalizacije obratov bistveno dražje producira, stoji pri vsej zaščiti v težki konkurenčni borbi z visoko razvito, tehnično popolnejšo in kupčijsko kartelirano inozemsko industrijo.

Največja možnost in potreba snovanja novih industrijskih podjetij obstoja na polju tekstilne industrije. Uvoz tekstilnih izdelkov predstavlja znatno nad ½ celokupne naše uvozne bilance in odtehta celokupen izvoz lesa in živine iz Jugoslavije. V zadnjih letih so se obstoječa tekstilna podjetja v Jugoslaviji znatno razširila, priselila so se tudi nova podjetja, žali bogove večini s starimi stroji in nemodernimi napravami, ki uživajo ugodno carinsko zaščito. Toda vsa ta podjetja še davno niso v stanju pokriti potrebe na finalnih produktih, da o polfabrikatih sploh ne govorim. Sploh gre razvoj industrije v tem oziru pri nas inverzno pot in se gradi hiša od strehe.

Strojna industrija se v Jugoslaviji dosedaj ni mogla razviti, deloma vsled tega, ker je bil dovoljen carine prost uvoz strojev, ki se ne izdelujejo v državi in ker je konkurenca domačih obratov z inozemsko strojno industrijo pri današnjem naglem tehničnem razvoju in nemožnosti specializacije izključena. Vrednost uvoza strojev je znašala v preteklem letu 346 milijonov dinarjev ali 25 milijonov mark in zavzema pri njem Nemčija

drugo mesto. Relativno najboljši predpogoji za razvoj strojne industrije bi bili za industrijo poljedelskih strojev in strojev za obdelovanje leša.

Zakladi belega premoga v Jugoslaviji so pri mali vodi ugotovljeni s 3.507.790 HP, dočim razpolaga Francija pri mali vodi s 4'6 milijoni HP, Italija s 4'656 HP, toda od celega bogastva vodnih sil je pri nas izgrajenih in izkoriščenih samo 160.000 HP, torej niti ne celih 5%, medtem ko izkoriščajo Francija, Švica in Italija povprečno 25%. Za izgradbo vodnih sil bo ščasoma potrebna tudi elektrotehnična industrija. Uvoz elektrotehničnih predmetov je znašal lani 135 milijonov dinarjev ali ca. 10 milijonov mark, na čemur je Nemčija participirala z $\frac{1}{4}$.

Za popravilo in izdelavo železniških vozniških sredstev je Jugoslavija za svoje skromne razmere danes zadostno preskrbljena. Nimamo pa še niti ene tovarne avtomobilov, motornih koles in dvokoles, kar je z ozirom na rasločo porabo cestnih vozil brez dvoma velik nedostatek. Uvoz avtomobilov v Jugoslavijo je znašal v preteklem letu 1830 komadov v vrednosti 74'5 milijona dinarjev, nadalje 9100 velocipedov in 923 motociklov, v skupni vrednosti 17 milijonov dinarjev.

Bilanca jugoslovanske steklarske industrije, ki izdeluje zaenkrat še samo vollo steklo, se od leta do leto boljša. Sedaj smo že v slanju da pokrijemo potrebo domačega tržišča v komerčnem blagu, dočim moramo še vso potrebo na steklu za okna, zrcala in finih steklarskih izdelkih, ki je dosegala lani 13.628 ton v vrednosti 88'5 milijona dinarjev, uvažati. Tudi papirna industrija se kljub močnemu pritisku inozemske konkurence polagoma razvija celo v smeri eksporta. Napram uvozu papirja in papirnih izdelkov v letu 1927 v količini 33.672 ton v vrednosti 168 milijonov dinarjev je dosegel izvoz celuloze in papirja 16.200 ton, v vrednosti 82'2 milijona dinarjev, torej skoraj 50% uvoza.

Jugoslovanska usnjarska industrija se bavi v preležni večini s predelavo težkih govejih in svinjskih kož. Poleg znatnega kontingenta domače surovine uvažata letno nad 6000 ton surovih govejih kož iz preko-oceanskih držav. Ona je pred vojno eksportirala svoje izdelke po celi Levantli, Srednji Evropi in v Anglijo ter doseže eksport še danes, kljub vsem neprilikam nad 1000 ton blaga v vrednosti 41'6 milijona dinarjev in odtehta vrednost našega uvoza gornjega usnja v vrednosti 36 milijonov dinarjev, na katerem participira Nemčija v veliki meri.

Jugoslovanska čevljarska industrija bje težko borbo za obstanek s češko konkurenco. Konsum čevljev je pri nas še razmeroma majhen in se le polagoma širi, ker nosi skoro polovica prebivalstva še opanke. Industrije porcelana, industrije fine mehanike, industrije galanterijskih izdelkov in velike gumijeve industrije Jugoslavije še nima ter se mora skoro še celokupna potreba, izvzemši male količine, ki se producirajo v večjih obrtnih obratih, pokrivati z uvozom iz inozemstva.

Nasprotno pa so mnoge panoge kemične industrije v Jugoslaviji zastopane z velikimi podjetji, ki igrajo v našem eksportu važno vlogo. Med produkti jugoslovanske kemične industrije je imenovati v prvi vrsti amonijakovo sodo, kalere smo eksportirali 18.346 ton v vrednosti 38'7 milijona dinarjev, dalje kavstično sodo 5396 ton v vrednosti 30'3 milijona dinarjev, kalcijev karbid 17.900 ton v vrednosti 47 milijonov dinarjev, kalcijev acelat 1129 ton v vrednosti 15'9 milijona dinarjev, koslanjev ekstrakt 7937 ton v vrednosti 44'8 milijona dinarjev, hraslov ekstrakt za strojenje kož 8053 ton v vrednosti 33 milijonov dinarjev, ostale ekstrakte za strojenje kož 2915

mišljenju lahko dobro služile v svrhu razširjenja medsebojnih kupčijskih odnošajev. Pogodba ima formalno sicer značaj kratkodobne pogodbe, ker je sklenjena samo na dve leti, na kar bo dana obem državam možnost, da se carinsko-tarifni del, ki je lokrat izpadel zelo skromno, primerno razširi in dopolni. Sedaj zavzema Nemčija v zunanji trgovini Jugoslavije četrto mesto, dočim stoji Jugoslavija v Nemčiji na 27. odnosno 29. mestu, daleč za Kitajsko, Madžarsko, Rumunijo, Španijo in najoddaljenejšimi državami, dasi znaša oddaljenost Monakovega od jugoslovanske meje pri Jesenicah samo 389 km in je kljub velikim izgubam časa na obmejnih postajah dosegljiva z brzovlakom v 9 urah in nas veže plovna Donava. Trdi se, da je efektivni promet med obema državama znatno večji, ker igra v naših medsebojnih stikih posredovanje dunajskega tržišča še vedno veliko vlogo, ki pa v statistiki zunanje trgovine ne pride do pravega izraza.

Med izvoznimi predmeti Jugoslavije v Nemčijo stoji na prvem mestu surovi baker s 164 milijoni dinarjev, na drugem mestu hmelj s 152 milijoni dinarjev, na tretjem mestu jajca s 104 milijoni dinarjev, nato slive s 63 milijoni dinarjev in kože s 34 milijoni dinarjev ter konopnina s 30 milijoni dinarjev. Naši glavni izvozni artikli, cerealije, šumarski proizvodi in živina v prometu z Nemčijo sploh ne pridejo kot taki do veljave, dasi mora Nemčija uvažati za 2 milijardi RM živil, od česar bi Jugoslavija lahko dobavila znaten del. Jugoslavija predstavlja za Nemčijo pri sedanjih prilikah le drugovrsten vir za nabavo nekaterih industrijskih surovin. Ta situacija se žalibog ludi po novi carinsko-tarifni pogodbi ni mnogo spremenila in izgleda, da ima ostali Jugoslavija za Nemčijo le neznačen klijent.

Pri vozu iz Nemčije so v prvi vrsti železni izdelki v vrednosti 138 milijonov dinarjev, ali ca. 10 milijonov mark, nato stroji, 129 milijonov dinarjev. Njim sledijo tekstilni izdelki in sicer volneno blago s 54 milijoni dinarjev, bombaž z 48 milijoni dinarjev, elektrotehnični izdelki s 40 milijoni dinarjev, neorganske materije z 39 milijoni dinarjev, barve 35 milijonov dinarjev, bakreni izdelki 34 milijonov dinarjev, instrumenti 32 milijonov dinarjev, umetna svila 25 milijonov dinarjev, organske materije 25 milijonov dinarjev, usnje in kaučuk po 23 milijonov dinarjev itd. Mnogokrat opažamo, da naši importerji radi pomanjkanja medsebojnega poznavanja kupujejo blago dražje drugod in naši izvozniki pa ga vnovčujejo slabše, kakor bi to lahko storili v Nemčiji. Jugoslovanski gospodarski krogi imajo, kakor že pred vojno, prav posebno še dandanes, največji interes, da se na bazi pogodbe odstranijo vse ovire medsebojnega gospodarskega zblizanja in izgradi vse, kar more služiti pospeševanju medsebojnih kupčijskih stikov. Tu mislim pred vsem na vzpostavitev direktnih železniških tarif, ki so predvidene v čl. 16 in 17 trgovinske pogodbe, da se predmetom, ki danes vsled oddaljenosti naših tržišč ne morejo vzdržati konkurence z drugimi provenijencami, omogoči dostop na nemška tržišča ter da se nepotrebno posredništvo v medsebojnem prometu, ki danes samo podražuje nabavne stroške, kolikor mogoče omeji. Ugodna železniška zveza iz Monakovega preko Solnograda in Visokih Tur na Jesenice, ki znaša celih 260 km manj, kot razdalja med Berlinom in Monakovim, kakor tudi plovnost Donave omogočata Jugoslaviji velik razmah prometa. Potrebe gospodarske izgradnje Jugoslavije pa nas navajajo na pomoč visoko razvile nemške industrije, nemške tehnike in iznajdljivosti, ki bo, kakor upamo, pri tem delu brez dvoma igrala najvažnejšo vlogo.

J. G.

Ob dvajsetletnici trgovske šole v Ljubljani

S koncem šolskega leta 1927/28 obhaja Irgovska šola v Ljubljani svoj dvajsetletni jubilej. Na predlog dr. Kreka je bilo v seji bivšega kranjskega deželnega zbora dne 28. marca 1908 soglasno sklenjeno, da se ustanovi v Ljubljani dvorazredna slovenska trgovska šola s pripravljalnimi razredom, oz. s specialnimi tečaji. Nujnost razmer je narekovala dr. Kreku njegov predlog, ker je spoznal, da trgovcu ne zadošča le praktična izobrazba, ampak da mu je potrebna tudi teoretična strokovna šola. Že leta 1901 je tedanja Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko v seji dne 12. januarja sklenila ustanoviti višjo trgovsko šolo. Vendar pa je ostalo samo pri sklepu, kar je bilo bržkone tudi prav, ker bi radi pomanjkanja učnih moči, učnih knjig in drugih učnih pripomočkov ne bilo mogoče ustanoviti v Ljubljani višje organiziranega slovenskega trgovskošolskega zavoda. Od leta 1901 do 1918 je vprašanje, ali naj bi se tak zavod ustanovil ali ne, ulihnilo. Leta 1908 pa je dr. Krek prodril s svojim predlogom, da se ustanovi v Ljubljani slovenska trgovska šola s posebnimi tečaji. Na podlagi tega sklepa je bila organizacija in otvoritev šole poverjena g. Bogumilu Remcu, prvemu ravnatelju Irgovske šole. Sredi novembra 1908 se je otvorila Slovenska Irgovska šola v Ljubljani kot inštitucija deželnega odbora kranjskega; k vzdrževalnim stroškom so pa prispevali ministrstvo za uk in bogočastje, Trgovska in obrtniška zbornica ter Mestni magistrat ljubljanski. Prvo leto je bil odprt pripravljalni razred in združni tečaj, s čimer je bil položen temeljni kamen slovenskemu trgovskemu šolstvu. Leta 1909. se je spopolnila šola s I. letnikom in leta 1911. so zapustili šolo prvi absolventi. Šola je bila ustanovljena samo za dečke. V I. letnik so se sprejemali tisti, ki so zadostili ljudskošolski obveznosti in napravili izpit iz slovenščine, nemščine, računstva, geometrije, prirodopisja, zemljepisja in prirodopisja. Pri izpitu se je zahtevalo toliko znanja, kolikor so si ga učenci pridobili v pripravljalnem razredu. Tisti, ki so dovršili meščansko šolo ali IV. razred srednje šole, so bili oproščeni sprejemnega izpita. Kdor je imel manj predizobrazbe in se ni javil k sprejemnemu izpitu ali kdor izpita ni napravil, je vstopil v pripravljalni razred. Ako je učenec dovršil pripravljalni razred z vsaj zadostnim uspehom, je vstopil v I. letnik.

S šolskim letom 1913/14 se je šola razširila s tem, da se je dotedanemu deškemu oddelku priključil dekliški odderek, ki ni imel pripravljalnega razreda. V I. letnik so se sprejemale učence, ki so dovršile osmi razred osnovne šole ali meščansko šolo ali IV. razred srednje šole.

Ravnatelj g. Bogumil Remec kakor tudi vsi člani učiteljskega zbora Slovenske Irgovske šole so se z največjo požrtvovalnostjo lotili dela in z velikim trudom orali ledino slovenskega trgovskega šolstva. Ker ni bilo knjig in ker so manjkali tudi drugi učni pripomočki, so učitelji Slovenske Irgovske šole pridno prišli za peresa in sestavili skripta, ki so nadomeščala knjige in ki se za nekatere predmete še danes uporabljajo na vseh trgovskošolskih zavodih v Sloveniji. Veliko truda je zahtevalo spiso-

vanje novih učnih pripomočkov, zlasti ker je bilo treba šole ustvarjati slovensko trgovsko terminologijo, vendar je vsakdo rad delal, ker se je zavedal, da koristni s tem gospodarski izobrazbi in vzgoji svojega naroda. Trudapolno delo ni oslalo brez uspeha. Kakor so sicer mnogolerni z nezaupanjem gledali na novoustanovljeni zavod, tako so ludi ravno isli kmalu izpremenili svoje mišljenje, ko so prvi absolventi odhajali iz šole in vstopali v praktično delo. »Absolventi so zrcalo strokovne šole«, lako se je glasila in se še vedno glasi deviza Irgovske šole. Zato se polaga ves čas obstoja zavoda največja pažnja na to, da prihajajo v prakso res dobro usposobljeni absolventi. Ta namera je vedno dobro uspela. Kjerkoli so vstopili absolventi Slovenske Irgovske šole v službo, povsod so izvrševali svoja dela v popolno zadovoljnost delodajalcev, ki se zelo pohvalno izražajo o njihovi uporabnosti. Šola je hitro in čim dalje bolj pridobivala na renomeju, ker absolventi naslednjih let niso zaostajali za onimi prejšnjih let, in danes uživa Državna dvorazredna Irgovska šola v Ljubljani najboljši sloves. Po preobratu je namreč Slovenska trgovska šola prešla z dnem 1. junija 1920. leta v državno upravo pod naslovom Državna dvorazredna Irgovska šola, ki torej ni nič drugega kot avtomatično nadaljevanje Slovenske Irgovske šole, vsled česar so absolventi Slovenske Irgovske šole isto kot absolventi Državne dvorazredne Irgovske šole. Na oboje je zavod ob svoji dvajsetletnici ponosen, ker so se vsi dobro izkazali. Ko je državna uprava prevzela šolo, se je organizacija šole v toliko izpremenila, da je odpadel pripravljalni razred in da se sprejemajo sedaj v I. letnik deškega kakor ludi dekliškega oddelka fisti, ki so dovršili IV. razred srednje šole ali meščansko šolo z zaključnim izpitom.

Od začetka šole pa do konca šolskega leta 1927/28 je absolviralo Irgovsko šolo in prejelo odhodna izpričevala 445 učencev in 566 učenk, ki so sedaj na različnih položajih: samostojni trgovci in industrijci, vodilni in podrejeni uradniki pri trgovskih, bančnih, industrijskih, zavarovalnih in zadružnih podjetjih, administrativni častniki, geometri, poštni, železniški in carinski uradniki, uradnice v državnih, občinskih in privalnih pisarnah. Mnogo absolventin je pa poročenih in imajo opraviti samo s knjigovodstvom hišnega gospodinjstva.

Zadružni tečaj je dovršilo v štirinajstih letih (radi vojne se niso otvorili tečaji v letih 1914/15 do inkluzive 1919/20) 373 udeležnikov, od katerih se mnogi zelo odlikujejo kot organizatorji in delavci na zadružnem polju, kot člani načelstev in nadzorstev ter kot vodilni uradniki kreditnih in pridobitnih združenj.

Tekom vojne je priskočila Irgovska šola na pomoč invalidom in je priredila zanje dva tečaja, v katerih je bila invalidom dana možnost, da se Irgovsko izobrazijo in da si s pridobljenim znanjem služijo kruha. Oba tečaja je dovršilo 47 invalidov.

Ko so bile končane vojne grozote in smo z največjim navdušenjem pozdravili svojo novo državo, je med tolikimi drugimi zadevami slopilo z veliko silo v ospredje tudi vprašanje Irgovskih strokovnih šol. Od svoje ustanovitve pa do leta 1919. je ostala namreč Slovenska Irgovska šola v Ljubljani prvi in edini slovenski Irgovskošolski zavod, ki novonastalim razmeram in potrebam ni mogel več zadoščati sam. Vsled tega je postala zadeva ustanovitve novih Irgovskih šol nujna. V tem momentu se je pokazala zopet velika važnost Slovenske Irgovske šole, ki je izorala ledino

in je imela že desettletno prakso za seboj. Tedanji poverjenik za uk in bogočasije, blagopokojni g. dr. Karel Verslovšek, se je dobro zavedal, da bo Slovenska trgovska šola v Ljubljani matrica vsega drugega Irgovskega šolstva v Sloveniji in da bo napredek Irgovskega šolstva najbolj zasiguran, če se opre na bogate skušnje Slovenske Irgovske šole. Ravnatelj g. Jos. Gogala je vsled tega imenoval referentom in nadzornikom za Irgovsko šolstvo v Sloveniji in mu naročil, naj preštudira razmere in stavi predloge glede ustanovitve novih Irgovskih šol. Hitro se je delalo lakral in kmalu je dozorel predlog, naj se ustanovi novi dvorazredni Irgovski šoli v Mariboru in Novem mestu, nemška dvorazredna Irgovska šola v Celju pa naj se preosnuje v slovensko. G. dr. Verslovšek je predlog v celnem obsegu sprejel in naročil g. Gogali, naj gre v imenovane kraje, ustanovi šole in poišče potrebno učiteljsstvo, katero naj predlaga v imenovanje. Z veliko naglico je izvršil g. Gogala prevzelo nalogo in že s šolskim letom 1919/20 so delovale vse tri nove slovenske Irgovske šole. Organizacijski šlafut in učni načrti, ki je veljal za ljubljansko šolo, se je uveljavil tudi za nove Irgovske šole. Knjige, skripta in drugi učni pripomočki, ki so se uporabljali na ljubljanski Irgovski šoli, so se dali na razpolago novim Irgovskim šolam, ki so vsled tega mogle takoj pričeti z delom. Ljubljanska Irgovska šola se mora zato smatrati kot malica dvorazrednih Irgovskih šol v Sloveniji, ker, če bi nje ne bilo, bi bila pripravljala dela mnogo težavnejša in dolgotrajnejša in šole bi ne mogle tako hitro začeti z delom, kar pa je bilo nujno potrebno, ker so izpremenjene razmere zahtevale veliko število strokovno izobraženega Irgovskega naraščaja.

S tem pa načrt g. Gogale še ni bil izčrpan. Kakor hitro so dvorazredne Irgovske šole lepo funkcijonirale, je predlagal g. dr. Verslovšku, naj se ustanovi v Ljubljani Irgovska akademija in je svoj predlog utemeljil z novo nastalimi potrebami. Tudi ta predlog je g. poverjenik takoj akceptiral, nakar so se vršile ankele za ustanovitev Irgovske akademije v Ljubljani, katerih se je udeleževal tudi g. Gogala, ki je imel glavni referat in katerega je ankela naprosila, naj izdela organizacijski šlafut in učni načrt. Tudi to delo je bilo hitro izvršeno in s šolskim letom 1920/21 se je že otvorila Irgovska akademija v Ljubljani. Irgovska šola v Ljubljani je torej ludi pri ustanovitvi Irgovske akademije v Ljubljani močno aktivno sodelovala, vsled česar se mora smatrati kot malica vsega slovenskega Irgovskega šolstva.

Slovenska Irgovska šola je posvetila po svojem ravnatelju g. Gogali pozornost tudi Irgovskim nadaljevalnim šolam. Ker se je pri inšpekciji pokazalo, da na mnogih Irgovskih nadaljevalnih šolah poučujejo učitelji, ki nimajo potrebne strokovne izobrazbe, je Slovenska Irgovska šola priredila ob počitnicah 1919. leta tečaj za učitelje na Irgovskih nadaljevalnih šolah, katerega je vodil g. Gogala in so sodelovali učitelji Slovenske Irgovske šole v Ljubljani. Učiteljsstvo je rado žrtvovalo počitnice, ker se je zavedalo, da vrši važno organizatorično delo, ako izobrazí učitelje za Irgovske nadaljevalne šole. Danes deluje mnogo voditeljev in učiteljev na Irgovskih nadaljevalnih šolah, ki so dobili svojo Irgovsko strokovno izobrazbo na Slovenski Irgovski šoli v Ljubljani.

H koncu naj bo omenjena še nova organizatorična namera Državne Irgovske šole v Ljubljani, ki hoče postati posredovalka — seveda brezplačna — za službe svojim absolventom in absolventinjam. Da se bo

začrtani namen mogel dosegali, prosi šola vse svoje absolvente in absolventinje, da vedno sproti obveščajo ravnateljstvo, kadar zvedo, da je kje kakšno meslo prazno, in da pri vsaki priliki priporočajo za sprejem v službo absolvente in absolventinje Državne Irgovske šole v Ljubljani. Ker je golovo, da se bodo imenovane (le) (radile) odzvalile zgornjemu vabilu, se z veliko verjetnostjo pričakuje, da bo Državna dvorazredna Irgovska šola v Ljubljani z velikim uspehom dosegala fudi ta povsem socialni smoter.

Janko Köstl

Inspekcija dela in njeno poslovanje v letih 1920 — 1927

(Nadaljevanje)

Odstotek nadziranih podjetij je zelo majhen, mnogo manjši od odstotka nadziranega delavstva. Približno sliko si vendar lahko ustvarimo, ako uporabljamo podatke, da je v vsej državi nad 125.000 podjetij, od teh nad 20.000 večjih in srednjih, ki prihajajo pri izvršenem nadzorstvu še v največji meri v poštev. Ako abstrahiramo 100.000 malih podjetij, katera prihajajo tudi v poštev, vidimo, da tvori odstotek nadziranih podjetij komaj eno četrtino. Ta odstotek je znatno manjši v resnici iz razlogov, na katere bomo še nalefeli. Kako daleč smo torej še pri nas od popolnega poslovanja inspekcij dela, če pomislimo, da zahteva zakon pregled vsakega podjetja dvakrat v letu!

Kakšno razmerje vlada v Sloveniji? Nadzor je bil naslednji:

	Ljubljana	Maribor	Skupaj	% del države
1920	522	37	559	49
1921	859	33	1692	22
1922	490	175	665	86
1923	346	213	559	7
1924	872	655	1527	19
1925	973	1292	2265	25
1926	1358	401	1759	31
1927	1099	163	1262	24

Iz tabele je razvidno, da odpade ena četrtina vseh nadziranih podjetij na Slovenijo. Od vseh v Sloveniji obstoječih podjetij je bila nadzirana ena šestina. Toda ako pomislimo, da nismo pri primerjavi vpoštevali malih podjetij, ki tvorijo v Sloveniji skoro tri četrtine, in da so bila mnoga podjetja nadzirana večkrat v letu, tedaj pade odstotek nadziranih podjetij v Sloveniji od ene šestine na 5%.

Nadalje kaže tabela, da je bil nadzor v ljubljanski oblasti stabilnejši in ekstenzivnejši nego v mariborski.

Kakšen je bil razvoj nadziranega delavstva v

a) državi:	celokupno	po SUZOR-ju nadzirano	% del
1920	—	36.072	—
1924	440.404	175.867	40
1925	469.208	146.720	31
1926	474.610	149.304	32
1927	595.000 ^a	137.491	28
b) Sloveniji:			
1920	—	6.412	—
1924	75.097	24.079	32
1925	76.973	25.389	32
1926	79.687	20.681	25
1927	83.000	22.430	26

^a To je povprečna številka, izračunana iz prvih treh tromesečij, za poslednje pa še ni SUZOR objavil podatkov.

Te številke nam nudijo zanimive zaključke. Med tem ko število celokupnega, pod zavarovanje spadajočega delavstva po podatkih SUZOR-ja raste, pada število nadziranega delavstva v državi, oziroma se menja v rastoči in padajoči tendenci.

V državi je bila torej nadzirana ena tretjina vsega delavstva. Ta odstotek pa je iz razlogov, že pri nadziranih podjetjih omenjenih, znatno manjši. Z gotovostjo lahko trdimo, da ni bila niti ena osminka vsega delavstva nadzirana.

V Sloveniji je izračunanje odstotka nadziranega delavstva lažje in sigurneje, ker so tu številke najbolj zanesljive. Tabela kaže, da je bila nadzirana dobra četrtina vsega delavstva. Ta odstotek pa je znatno manjši. Iz poročil za poslednja tri leta je posneti, da je bilo letno pregledanih 50–100 podjetij dvakrat in še večkrat in to takih, ki zaposlujejo preko 50 delavcev, kar znači 8000–10.000 delavcev odšteti od izkazanega števila nadziranega delavstva. Po tem položaju znaša torej odstotek nadziranega delavstva v Sloveniji dejansko le 15% ali niti eno šestino. In še to je optimistično! Te momente bi morale inspekcije dela pri sestavljanju tabel, nadziralnih podjetij in delavstva skrbno upoštevati, da bi dobili res točno in dejanskemu stanju odgovarjajočo sliko.

2. Intervencije

Intervencije, ki jih izvrši inspekcija dela v podjetjih, značijo lahko:

- a) Socialnoekonomsko;
- b) varnostnozdravstveno zaščito.

V prvo skupino spadajo vse intervencije glede reguliranja delovnega časa, nočnega dela, dela žensk in nedolčnih delavcev, odmorov med delom, počitkov ob nedeljah in praznikih, neizpolnjevanja pogodb, odpovedi, plačevanja mezd, neprijavljanja nezgod in nastavljenec zavarovalnim uradom.

V drugo skupino pa spadajo intervencije glede higijenskih in varnostnih mer, prezračevanja in razsvetljavanja obratovališč.

Kako se gibljejo intervencije v državi:

	Prva a)	Druga b)	Skupaj		Prva a)	Druga b)	Skupaj
1920	839	1182	2021	1924	7107	8644	15750
1921	4501	8278	11779	1925	5565	7345	12910
1922	5734	6638	12379	1926	4038	4294	8332
1923	8263	9792	16055	1927	3909	3326	7235

Interesantnejši material nam nudijo podatki za Slovenijo:

	Prva a)	Druga b)	Skupaj		Prva a)	Druga b)	Skupaj
1920	450	443	893	1924	713	540	1253
1921	647	1416	2083	1925	1280	1546	2846
1922	364	957	1321	1926	1057	1615	2672
1923	433	274	687	1927	1005	1527	2532

V zadnjih letih prevladujejo intervencije v svrhu socialnoekonomske zaščite delavca; od leta 1925 je zavzela ta skupina 54–63%. Do tega leta pa so prevladovale varnostnozdravstvene intervencije. Temu je iskati razloga v dejstvu, da se intervencije zdravstvenovarnostnega značaja, enkrat storjene in z uspehom, ne ponavljajo več, med tem ko se intervencije ostale skupine lahko ponavljajo pri enem in istem podjetju in osebah. Intervencije prve skupine so pri novih in adaptiranih obratih, ki zavzemajo že precejšen procent, večinoma nepotrebne. Na drugi strani pa so intervencije socialnoekonomske zaščite predmet zasebne iniciative. Povdariti pa moramo, da je poslovanje in nastop inspekcijskih organov zelo otežkočen, ker ni bilo za vsa pretekla leta enotnih pravilnikov in ker je vladalo pravo kaotično stanje ravno pri najvažnejših vprašanjih, kakor je reguliranje delovnega časa, nočnega dela in nedeljskih počitkov.

Zanimivo je, da prevladuje v Sloveniji ljubljanska inspekcija dela v pogledu izvršenih intervencij od 70–97% napram mariborski.

3. Nezgode

To poglavje najbolj nazorno kaže, ali uspeva nadziranje podjetij in obratov v svrhu zaščite življenja in zdravja delavčevega. Zakon sam nalaga organom dolžnost preiskati vzroke nezgod in voditi tozadevne statistike. Kljub vsem napravam in oviram, ki se stavljajo inspekciji, je vršenje te dolžnosti še najbolj uspešno. V podatkih se bomo ozirali na leta od 1923 naprej, ker je postalo šele

tedaj javljanje nezgodnih slučajev s pomočjo organov SUZOR-ja kolikor foliko izčrpano.

V državi je bilo nezgodnih slučajev ter smrtnih nezgod:

1920	836	33	1925	8135	144
1923	6295	193	1926	7058	117
1924	7297	144	1927	8149	135

Število nezgodnih slučajev je v poslednjih letih raslo, kar je pripisati le boljši organizaciji prijavljanja, med tem ko je dejansko število nezgod padalo; v tem nas potrjuje Slovenija. Ako primerjamo številke nezgod z absolutnim naraščanjem vsega delavstva, vidimo, da je v letu 1925 naraslo delavstvo za 3%, nezgode za 7%, v letu 1926 je naraslo delavstvo za 6%, nezgode pa so padle za 14%.

Naslednja tabela je tudi zanimiva in podučljiva. Na 1000 delavcev je odpadlo nezgod:

1924	16	1925	18	1926	15	1927	16
------	----	------	----	------	----	------	----

Povprečno pride na vsakih 26 delavcev en nezgodni slučaj.

Kako pa je v Sloveniji?

	Nezgode	% del od države		Nezgode	% del od države
1923	2821	44	1926	1859	26
1924	2678	36	1927	1819	22
1925	2013	24			

Odstotek nezgod, ki odpadejo na Slovenijo, stalno pada. Da je bil spočetka tako visok, je razlagati to z okolnostjo, da je bilo prijavljanje nezgod izčrpano edino v Sloveniji, drugod pa povsem pomanjkljivo. Od leta 1924 naprej pa beležimo stalno absolutno dejansko padanje nezgod, ker so podatki v naši ožji domovini res izčrpani in zanesljivi z ozirom na soglasno prijavljanje z OUIZZD v Ljubljani.

Na vsakih 1000 delavcev v Sloveniji je odpadlo nezgod:

1924	34	1925	27	1926	22	1927	21
------	----	------	----	------	----	------	----

Ena nezgoda pride torej na vsakih 37 delavcev. Kakšno je razmerje nezgodnih slučajev v zaprtem prostoru pri strojih? Leta 1924 je bilo v Sloveniji pri stroju 444 nezgod (16%), leta 1926 404 (21%), leta 1927 372 (26%). Nezgode dejansko padajo, le odstotni del vseh nezgod raste.

Ali je inspekcijska služba uspešna in v koliki meri, bi se moglo točno posneti iz števil, ako bi poročila inspekcij vsebovala podatke, koliko nesreč se izvrši v obratih, ki so bili pregledani, in koliko v obratih, ki niso bili nadzirani. Iz dosedanjih poročil tega ni mogoče posneti.

(Konec prihodnjič)

TO IN ONO

Monopolski dohodki v preteklem budželnem letu

Za budžetsko leto 1927/28 je bilo predvidenih Din 2.275.947.000.—, a prejetih Din 2.378.284.413-03; za dinarjev 102.337.413-03 torej več, ko je bilo v budžetu predvideno.

Dohodki od posameznih predmetov so znašali:

Od tobaka je bilo predvidenih dinarjev 1.610.500.000.—, a prejetih dinarjev 1.705.225.499-58; torej več dinarjev 94.755.499-58; od soli je bilo predvidenih Din 255.000.000.—, prejetih pa di-

narjev 246.881.784-13 (manj dinarjev 8.118.215-87); od petroleja predvidenih Din 140.000.000, prejetih pa dinarjev 143.567.269-21 (Din 3.567.269-21 več); od vžigalic predvidenih Din 135.150.000.—, a prejetih Din 129.780.234-52 (manj Din 5.369.765-48), od cigaretnega papirja predvidenih Din 126.197.000.—, prejetih pa Din 147.285.545-51 (več Din 21.088.545-51); od saharina predvidenih Din 100.000.—, a prejetih dinarjev 71-50. Raznih dohodkov je bilo predvidenih Din 9.000.000.—, prejetih pa Din 5.514.008-58 (torej manj dinarjev 3.485.991-42).

Konkurzi v maju

V mesecu maju je bilo razglašenih 70 konkurzov napram 102 v istem mesecu minulega leta. Po pokrajinah je stanje sledeče: Hrvatska in Slavonija 5 (12), Srbija in Črna gora 48 (65), Slavonija in Dalmacija 7 (17), Bosna in Hercegovina 2 (—), Vojvodina 8 (8). Številke v oklepajih se nanašajo na mesec maj 1927. Skupaj je torej otvorenih v navedeni perijodi 441 konkurzov napram 528 v isti dobi minulega leta, kar znači, da se je število konkurzov v tem letu zmanjšalo za 87 ali 16,5%. Po pokrajinah izgleda situacija za omenjeno dobo sledeče: Hrvatska in Slavonija 45 (67), Srbija in Črna gora 314 (347), Slovenija in Dalmacija 45 (53), Bosna in Hercegovina 5 (9), Vojvodina 32 (52). Padanje konkurzov v navedeni dobi napram isti v minulem letu je sledeče: Hrvatska in Slavonija 32,9%, Srbija in Črna gora 9,5%, Slovenija in Dalmacija 15,1%, Vojvodina 38,5%. Najmanjše je padanje konkurzov v Srbiji in Črni gori, kjer še traja vedno kriza v ostri obliki.

Nove smernice ekonomske politike v Rusiji

Kolektivizacija ekonomije, ki se v zadnjem času v Sovjetski Rusiji z vso energijo izvaja, je zdaj dopolnjena s celim nizom zakonodajnih aktov in vladnih naredb. Novi predpisi za kolonizacijo, ki jih je odobril svet dela in odbrane, določajo, da se sme državni denar samo v izvanrednih prilikah nuditi v podporo individualnih gospodarstev v novo dvignjenih mestih. Državna pomoč se more nuditi samo za dviganje kolektivnih in komunalnih gospodarstev. Posebna pažnja se posveča pospeševanju komunalnih gospodarstev na Volgi. Radi popolnega obvladavanja žilnega trga se je izvršilo ujedinjenje vseh državnih organov, ki jim je poverjeno kupovanje hrane. Vsa podjetja se združijo vedno pod imenom »Sojuzhlieb«. Od zdaj morejo kmetje prodajati žito samo »Sojuzhliebu« ali zvezi udruženj. Podvzete so vse mere, da se zasebni trgovci popolnoma izločijo iz žilnega trga in more se računati s tem, da bodo kmetje primorani, da prodajajo žito državnim organom, češudi bodo cene zelo nizke.

Svet narodnih komisarjev je izdal državnim organom nalog, da se posebno v industrijskih krajih strogo in dosledno izvajajo njihove navedbe. Vse gradnje se centralizirajo v posebnih državnih stavbnih pisarnah. Sklenjeno

je dalje, da se popolnoma reorganizira izobrazba novih strokovnjakov, inženjerjev in kvalificiranih delavcev. V zvezi s tem se odzame uprava tehničnih visokih šol komisarijatu za prosveto in izroči svetu narodnega gospodarstva, ki bo šolal specialiste po potrebah industrije. Ruska industrija potrebuje predvsem kvalificirane delavce. Zato prevzame visoki svet narodne ekonomije nase nalogo, da si vzgoji kader sposobnih delavcev.

Na ta način se dela v vseh panogah narodne ekonomije po smotrenih načrtih in se ni bati, da se bodo ponovili poskusi vojnega komunizma iz let 1918 do 1920.

Svetovna proizvodnja svile

Produkcija svežih kokonov in sirove svile je znašala v zadnjih dveh letih v deželah, ki imajo razvito kulturo svile:

Sveži kokoni: V Franciji 1926 3.173.000 kilogr., 1927 3.612.000; v Italiji 1926 43.099.080; 1927 49.500.000 kg; v Španiji 1926 1.068.080 kg, 1927 1.043.000 kg; skupaj je producirala Zpadna Evropa leta 1926 43.430.000 kg, leta 1927 pa 54.155.000 kg.

Sirova svila: V Franciji 1926 240.000 kilogr., 1927 295.000 kg; v Italiji 1926 3.855.000 kg, 1927 4.450.000 kg; Španija 1926 85.000 kg, 1927 80.000 kg; skupaj je Zpadna Evropa producirala v l. 1926 4.180.000 kg, v l. 1927 pa 4.825.000 kg.

Vzhodna Evropa, levantinske dežele in Centralna Azija so producirale skupaj l. 1926 1.070.000 kg, l. 1927 pa 1.100.000 kg sveže svile.

Daljnji vzhod: Kitajska (izvoz iz Šangaja) 5.545.000 kg v l. 1926, 5.550.000 kg v l. 1927; Kitajska (izvoz iz Kantona) 3.200.000 kg l. 1926, 2.640.000 kg l. 1927; Japonska (Jokohama) 30.025.000 kg leta 1926, 32.100.000 kg l. 1927; Indija (Ben-gala in Kašmir) 55.000 kg l. 1926, 75.000 kilogr. l. 1927; Indokina (Laigon, Haiphong) 65.000 kg l. 1926, 60.000 kg leta 1927; skupaj je produciral daljnji vzhod leta 1926 38.890.000 kg, leta 1927 pa 40.425.000 kg. Celokupna svetovna produkcija svile je znašala torej l. 1927 46.350.000 kg napram 44.140.000 kg v l. 1926. Podatki, ki se nanašajo na dežele vzhodne Evrope, Levante, Centralne Azije in daljnega vzhoda, so le približni, ker se v teh deželah ne vodi statistika po modernih načelih. Konečno omenimo še Jugoslavijo, ki producira letno približno 40.000 kg sirove svile v Vojvodini in do 250.000 kg kokonov v Severni in Južni Srbiji.

Sledeči podatki naj pokažejo sliko razvoja produkcije svile v milijonih kilogramov:

Povprečno leta	Evropa	Levanja in Centralna Azija	Dalnji vzhod	Skupaj
1871—1875	3.676	676	5.194	9.546
1876—1880	2.475	639	5.740	8.354
1881—1885	3.630	700	5.108	9.438
1886—1890	4.340	738	6.522	11.600
1891—1895	5.510	1.107	8.670	15.295
1896—1900	5.220	1.552	10.281	17.053
1901—1905	5.312	2.304	11.476	19.092
1906—1910	5.459	2.836	14.917	23.212
1911	4.330	2.960	17.280	24.570
1912	4.982	2.233	20.760	26.965
1913	4.245	2.315	15.595	27.320
1914	4.840	1.785	19.410	22.220
1915	3.215	1.040	22.013	28.665
1916	4.072	1.040	22.480	27.125
1917	3.245	1.040	20.890	26.765
1918	3.165	1.040	24.060	25.090
1919	2.000	750	16.425	27.190
1920	3.655	550	25.285	26.830
1921	3.460	700	26.950	29.295
1922	4.000	760	24.480	31.660
1923	5.225	1.095	32.220	38.465
1924	5.685	1.115	34.055	39.100
1925	4.740	1.070	38.890	39.940
1926	4.180	1.100	40.425	44.140
1927	4.825	—	—	46.350

Avstrijski eksport v l. 1927/28

Avstrijski izvoz je prvič l. 1927 prekorčil vsoto dveh milijard in s tem prekosil izvozne številke konjunkturnih let avstrijske industrije 1922 in 1923. Kakor je soditi po prvih dveh mesecih l. 1928 doseženih izvoznih številkah, se bo izvoz predvidoma tudi v tekočem letu dvignil. V prvi vrsti pridejo za izvoz Avstrije v poštev Nemčija, Češko-slovaška, Ogrska in Jugoslavija. Značno je dalje povečanje eksporta v Rusijo in prekmorske dežele.

Sledeča tabela nam priča o skupnem zvišanju izvoza kakor tudi o najvažnejših deželah, kamor gre izvoz:

	V milijonih šilingov				
	1922	1924	1926	1927	1928 januar februar
Skupni izvoz	1.589	1.988	1.745	2.039	360
Nemčija	233	261	202	270	75
Čehoslovaška	163	217	208	230	42
Ogrska	206	174	172	197	48
Jugoslavija	199	205	183	156	24
Italija	163	201	174	158	25
Poljska	145	194	73	104	18
Rumunija	101	131	110	124	19
Rusija	—	18	38	42	5

DRUŠTVENE VESTI

I. redna odborova seja Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani se je vršila v petek, dne 6. julija t. l. ob 20. uri zvečer v posvetovalnici Zveze trgovskih gremijev v Ljubljani. — Društveni predsednik g. dr. Fran Windischer je ob otvoritvi ugotovil sklepčnost in pozdravil prisrčno navzoče, posebno še novo izvoljene gg. odbornike, pozivajoč jih, da sodelujejo vedno z največjim zanimanjem in marljivostjo v prid društvu. Z zadovoljstvom je konstatiral, da se je z vsopom g. Seljaka in g. Kreka Janka v naš odbor vez med našim društvom in društvom trgovskih ponikov še poglobila, kar je iskreno pozdraviti. Omenjal je, da sta odložila odborniški mesli gg. Raška in Kastelic. Prvi radi bolezni, drugi pa, ker je začel trgovati v Sevnici ob Savi. Oba gospoda sta bila vneti in požrtvovalna člana odbora in ju bomo težko pogrešali v naših vrstah. Pri vsem tem je za g. Kastelica razveseljivo dejstvo, da se je osamosvojil ter mu kot trgovcu želimo najlepših uspehov. — Glede konstituiranja odbora je omenil, da ostanejo funkcionariji v glavnem isti kot prejšnje leto z malenkostnimi izjemami. — Prehajajoč na tekoče posle se je spominjal nenadoma tragično preminulega zaslužnega predsednika hrvaškega trgovskega društva »Merkur« v Zagrebu, g. Andrije Lovriča ter so se navzoči v znak sožalja dvignili. Prečital je nato koncept pisma, poslanega g. Rafku Thalerju v Škofjo Loko o priliki 65. jubileja obstoja trgovine ter odgovor g. L. Fürsagerja na naše čestitke ob njegovih šestdesetletnici. Poleg drugega je nadalje govoril o novem zakonu glede starostnega zavarovanja trgovskih nameščencev in nato na kratko o osnutku novega zakona glede enofnega odpiranja in zapiranja trgovin. Končno je še omenil, da je društvo hotelo na inicijativo gg. Fabijanija in Torryja na Vidov dan prirediti Merkurjev izlet v Kranj v zvezi z ogledom obrata jugočeške Ivnice. Izlet je pa moral žal odpasti, ker so bile na Vidov dan trgovine odprte. Vršili so se nato še razgovori in sprejeli so se predlogi internega značaja, nakar je g. predsednik zaključil sejo ob 10. uri 15 min. zvečer.

Tajnik

Darilo. Gg. J. J. Kavčič in A. Volk sta darovala podpornemu zakladu našega društva svoji dnevni kot člana davčne komisije v znesku Din 160.—. Proseč posnemanja izrekam imenovanima gospodoma najiskrenejšo zahvalo. — **Blagajnik**